

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.8.1.20>

TEORETYCZNA ANALIZA BADAŃ PERFEKCJONIZMU W UKRAIŃSKIEJ NAUCE PSYCHOLOGICZNEJ

Snizhana Marchuk

praktyczny psycholog państwowej instytucji edukacyjnej

„Winnicki Ośrodek Kształcenia Zawodowego Przemysłu Przetwórczego”,

*aspirantka Katedry Psychologii i Pracy Socjalnej Winnickiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego
imienia Mychajła Kociubynskiego (Winnica, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0001-8530-3702

e-mail: kucheryava_snizhana@ukr.net

Adnotacja. Artykuł poświęcono analizie teoretycznej pojęcia perfekcjonizmu. Przedstawiono przegląd teoretycznych podejść do badania perfekcjonizmu wśród ukraińskich naukowców. Duży nacisk kładzie się na problem niewystarczającego badania wzorców i mechanizmów perfekcjonizmu. Zauważono również celowość badań nad perfekcjonizmem na obecnym etapie rozwoju nauk psychologicznych na Ukrainie. Udowodniono, że problem perfekcjonizmu jest dość nowy w ukraińskiej literaturze naukowej, a obecność potrzeby badania perfekcjonizmu wymaga głębszej analizy tego zjawiska na obecnym etapie rozwoju nauk psychologicznych na Ukrainie. Artykuł zawiera również opis modyfikacji kwestionariuszy perfekcjonizmu przez ukraińskich naukowców. W artykule przeanalizowano i opisano poglądy na pozytywny i negatywny wpływ perfekcjonizmu na osobowość. Ustalono, że perfekcjonizm jest najczęściej postrzegany jako dążenie jednostki do nienagannego wykonywania określonej czynności. Przeprowadzona analiza literatury naukowej wskazuje, że ukraińscy naukowcy nie mają jednego stanowiska co do zrozumienia istoty perfekcjonizmu. Aby skutecznie się kształtować i rozwijać należy zrozumieć, co kryje się za tym pojęciem, dlatego przedstawiony materiał rozważa różnorodne teoretyczne podejścia do badania perfekcjonizmu. Perspektywy dalszych badań polegają na bardziej szczegółowym empirycznym badaniu wpływu perfekcjonizmu na różne dziedziny życia jednostki.

Słowa kluczowe: Dążenie do doskonałości, ukraińscy naukowcy, podejście, aktywność, osobowość, kwestionariusz.

THEORETICAL ANALYSIS OF THE STUDY OF PERFECTIONISM IN UKRAINIAN PSYCHOLOGICAL SCIENCE

Snizhana Marchuk

Practical Psychologist

*State Educational Institution “Vinnytsia Center for Vocational Education of the Processing Industry”
(Vinnytsia, Ukraine),*

Postgraduate Student at the Department of Psychology and Social Work

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiyi State Pedagogical University (Vinnytsia, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-8530-3702

e-mail: kucheryava_snizhana@ukr.net

Abstract. The article is devoted to the theoretical analysis of the concept of perfectionism. An overview of theoretical approaches to the study of perfectionism among Ukrainian scientists is presented. Much attention is paid to the problem of insufficient study of the laws and mechanisms of perfectionism. The expediency of the study of perfectionism at the present stage of development of psychological science in Ukraine is also emphasized. It is proved that the problem of perfectionism is quite new in the Ukrainian scientific literature, and the need to study perfectionism requires a more in-depth analysis of this phenomenon at the present stage of development of psychological science in Ukraine. The article also contains a description of modifications of perfectionism questionnaires by Ukrainian scientists. The article analyzes and describes the views on the positive and negative effects of perfectionism on the individual. It is determined that perfectionism is most often seen as the desire of the individual to perform a particular activity. The analysis of the scientific literature indicates that Ukrainian scientists do not have a single position on understanding the essence of perfectionism. For successful formation and development, it is necessary to understand what is behind this concept, therefore in the stated material various theoretical approaches to studying of perfectionism are considered. Prospects for further research are a more detailed empirical study of the impact of perfectionism on various areas of life.

Key words: striving for perfection, Ukrainian scientists, approach, activity, personality, questionnaire.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИВЧЕННЯ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ В УКРАЇНСЬКІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

Сніжана Марчук

практичний психолог

Державного навчального закладу

«Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості» (Вінниця, Україна),

аспірантка кафедри психології та соціальної роботи

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-8530-3702

e-mail: kucheryava_snizhana@ukr.net

Анотація. Стаття присвячена розгляду теоретичного аналізу поняття перфекціонізму. Представлено огляд теоретичних підходів до вивчення перфекціонізму серед українських науковців. Значна увага приділяється проблемі недостатнього вивчення закономірностей і механізмів перфекціонізму. Також наголошується на доцільності дослідження перфекціонізму на сучасному етапі розвитку психологічної науки в Україні. Доведено, що проблема перфекціонізму є досить новою в українській науковій літературі, наявність потреби дослідження перфекціонізму вимагає більш глибокого аналізу цього феномена на сучасному етапі розвитку психологічної науки в Україні. Також стаття містить опис модифікацій опитувальників перфекціонізму українськими вченими. У статті проаналізовано та описано погляди на позитивний та негативний вплив перфекціонізму на особистість. Визначено, що перфекціонізм найчастіше розглядається як прагнення особистості до бездоганного виконання тієї чи іншої діяльності. Проведений аналіз наукової літератури вказує на те, що в українських науковців немає єдиної позиції щодо розуміння сутності перфекціонізму. Для успішного формування та розвитку потрібно розуміти, що стоїть за цим поняттям, тому у викладеному матеріалі розглядаються різноманітні теоретичні підходи до вивчення перфекціонізму. Перспективи подальших досліджень полягають у детальнішому емпіричному вивченні впливу перфекціонізму на різні сфери життєдіяльності особистості.

Ключові слова: прагнення до досконалості, українські науковці, підхід, діяльність, особистість, опитувальник.

Вступ. Істотний інтерес до вивчення перфекціонізму у світовій та вітчизняній психологічній науці детермінований багатьма чинниками, адже цей феномен розглядається у релігійному, філософському, культурологічному, етичному, соціальному, психологічному та інших аспектах. Взагалі вважається, що поняття «перфекціонізм» (яке з лат. та інших мов перекладається як «абсолютна досконалість») має давні витoki, при цьому визначається майже у незмінному вигляді. Представлений феномен є надзвичайно стійким до часових, економічних, соціокультурних та інших трансформацій. Проте дослідження перфекціонізму у різних напрямках науки не зупиняється і досі. І соціологи, і психіатри, і психологи прагнуть зрозуміти сутність і знайти закономірності й механізми такого поняття, як «перфекціонізм».

Вивчення феномена перфекціонізму є важливим для знаходження механізмів та закономірностей його впливу на особистість та її життєвий шлях. Психологічний аналіз дослідження перфекціонізму здійснювався переважно за кордоном. Відповідно, найважливішими дослідженнями перфекціонізму є праці саме зарубіжних науковців (Р. Фрост, П. Хьюїтт, Г. Флетт). Проте цікавість українських дослідників до природи перфекціонізму зумовила появу нових векторів дослідження у такому напрямі. Істотний внесок у вивчення перфекціонізму належить таким українським науковцям, як І. Гуляс, Л. Данилевич, О. Лоза, Г. Чепурна, Т. Грубі.

Інноваційні технології сучасних вимог до розвитку особистості є підґрунтям для утворення тенденцій перфекціоністських проявів у поведінці. Кожна людина має власні потреби, які з часом можуть збільшуватися і, відповідно, рівень домагань також. Таким чином, це пов'язано насамперед з прагненням до успіху, адже воно для людини стає відносно значимим. Бажання до кращих результатів у своїй діяльності має насамперед емоційний зміст, який виявляється у позитивному підкріпленні тієї чи іншої діяльності. Як не дивно, але саме в умовах інформаційних змін перфекціонізм є однією із характеристик особистості, яка дає можливість розвитку відповідальності та професіоналізму. Важливість вивчення перфекціонізму детермінована наявністю достовірних емпіричних даних про його двовекторність: конструктивну роль у самоактуалізації особистості та деструктивну роль у порушенні поведінки. Перфекціонізм у деструктивній спрямованості має надмірно виражене і неадекватне реальній ситуації прагнення до досконалості, що може порушувати процеси адаптації та соціалізації особистості. Тому проблема вивчення перфекціонізму, на нашу думку, є надзвичайно актуальною на сучасному етапі розвитку психологічної науки в Україні. Оскільки чимало питань з досліджень перфекціонізму залишаються відкритими для українських науковців, нині виникає потреба у більш широкому вивченні та розгляді теоретичних позицій вітчизняних досліджень у цьому напрямі. Тому науковий інтерес до проблематики перфекціонізму пов'язаний із недостатнім вивченням усіх його аспектів в українській психологічній науці.

Мета статті полягає в теоретичному аналізі вивчення перфекціонізму в українській психологічній науці.

Основна частина. Аналіз досліджень вивчення природи перфекціонізму серед українських науковців

показав, що є виражена тенденція спиратися на шестифакторну модель перфекціонізму вітчизняних науковців Н. Гаранян та А. Холмогорової, згідно з якою структурою перфекціонізму є: сприйняття інших людей як таких, що делегують високі очікування; завищені вимоги до себе; високі стандарти діяльності з орієнтацією на полюс «найуспішніший»; селектування інформації про свої помилки та невдачі; поляризоване мислення; контроль над переживаннями (Завада, 2015: 125). Дослідниця Н. Гаранян, стверджуючи, що особистісний чинник «перфекціонізм» є складним психологічним конструктом, який до того ж має мотиваційну основу, яка є інтенсивним «конфліктом досягнення», за якого мотиви «прагнення до успіху» і «уникнення невдачі» є все одно чіткими (Гаранян, 2009). Відповідно, наслідки перфекціонізму для емоційного стану особистості деколи зводяться до частих, часом хронічних, переживань незадоволеності собою. Через неможливість досягти завищених цілей може бути туга, відчуття сорому та провини. З'являється тривожність, яка пов'язана з очікуванням помилки чи поразки (Воликова, 2006: 23).

Крім того, вітчизняна дослідниця І. Грачева є однією із перших науковців у Східній Європі, яка почала досліджувати явище перфекціонізму. Вона виявила, що особистостям, яким притаманний надмірно високий та низький рівні перфекціонізму, мають безліч психологічних труднощів. Ці проблеми пов'язані з внутрішньоособистісними конфліктами, порушенням міжособистісної адаптації, труднощами у спілкуванні, зниженням продуктивності діяльності, невротизацією особистості – у осіб з високим рівнем. Низький рівень рефлексії та прагнення до саморозвитку, екстернальність, зовнішня мотивація, антисоціальні шляхи до самоствердження – у осіб з низьким рівнем, і, як наслідок, стагнація особистісного розвитку. Середній же рівень перфекціонізму асоційований з конструктивним прагненням до самореалізації, саморозвитку, високим рівнем рефлексії, орієнтованістю на успіх, що робить позитивний внесок до структури особистісної зрілості (Грачева, 2005).

Дослідниками багаторазово порушувалося питання нормального або патологічного впливу рис перфекціонізму на особистість. Вчені у цьому контексті описували дві протилежні форми: нормальний та невротичний (О. Золотарьова), нормальний та патологічний (О. Золотарьова), здоровий та патологічний (Н. Гаранян, А. Холмогорова, Т. Юдеева), функціональний та дисфункціональний (Л. Данилевич) перфекціонізм.

Аналіз відмінностей між дезадаптивним (невротичним) та адаптивним (нормальним) перфекціонізмом призвів до виникнення нового підходу – типологічного. До нього можна віднести сучасні українські дослідження перфекціонізму, що являє сукупність набутих знань розглянутих вище наукових шкіл та прагнення визначити типологію й структуру перфекціонізму особистості. Також важливим є аспект систематизації психодіагностичного інструментарію для подальшого і продуктивного дослідження перфекціонізму. У рамках такого підходу доцільно згадати дослідження Н. Гаранян, Т. Грубі, І. Гуляс, Л. Данилевич, О. Золотарьової, Є. Ільїна, О. Кононенко, О. Лози, А. Холмогорової, Г. Чепурної, Т. Юдеевої, В. Ясної та С. Єніколопова.

Такі науковці, як Л. Карамушка, О. Бондарчук, Т. Грубі, у 2018 році запропонували докладний огляд доступних в Україні опитувальників для діагностики перфекціонізму саме українською мовою. Психологічний практикум, який містить близько 20 методик для діагностики перфекціонізму та трудоголізму особистості, містить основні напрями їх застосування, а також список використаної літератури (Карамушка, 2006). Привертає увагу той факт, що із 14 згаданих опитувальників є лише одна авторська апробована розробка, що пропонує свою модель перфекціонізму. Це шкала перфекціонізму О. Лози, яка містить двокомпонентну його структуру і включає такі як «особистісні стандарти» та «поляризація мислення», що адресовані як собі, так і іншим.

Також міститься опис української адаптації закордонних опитувальників. Це є шкала із 10 пунктів «Перфекціонізм» опитувальника «Перевірка на життєздатність» В. Шауфелі, адаптований і стандартизований на українській вибірці працівників Державної податкової служби України (Карамушка, 2015: 193). Також велика тривимірна шкала перфекціонізму М. Смітта, Д. Саклофські, Й. Стоєберт, С. Шеррі в адаптації Т. Грубі, адаптована на вибірці N=350 науково-педагогічних працівників вищої школи України, причому вказано, що процес адаптації не завершено (Грубі, 2018).

У процесі аналізу досліджень перфекціонізму серед українських науковців привернула нашу увагу модифікація опитувальника перфекціонізму Н. Гаранян та А. Холмогорової, яку здійснила Т. Завада (Завада, 2015: 127). Дослідниця представила досить вагомий і переконливий аргументи щодо високої якості українського варіанта опитувальника. Вивчення психометричних властивостей опитувальника відбувалося на вибірці, кількість якої становила 299 осіб віком від 17 до 24 років. Варто зауважити, що текст опитувальника змстово не є специфічний для такої вікової категорії. Авторка модифікації пропонує застосовувати його всім дорослим без огляду на вік, стать, освіту.

На думку Г. Чепурної, перфекціонізм є інтегративною особистісною характеристикою, яка визначає прагнення до досконалості, встановлення високих стандартів виконання діяльності, високих вимог до себе й інших. Він щільно пов'язаний з ціннісно-мотиваційною, когнітивною, емоційною, поведінковою сферами та визначається компонентами їх характеристик. Відповідно, має вплив на соціальну адаптацію та міжособистісну взаємодію (Чепурна, 2013: 77).

Трохи інший погляд на визначення перфекціонізму має О. Лоза. Вона визначає перфекціонізм як особистісну рису, що виражається у прагненні досягати досконалості в різних сферах життєдіяльності, що може проявлятися як у конструктивних, так і в деструктивних формах. Своєю чергою ми розділяємо саме такий погляд на тлумачення перфекціонізму. О. Лоза структурну модель перфекціонізму розглядає у таких двох компонентах, як високі особистісні стандарти (відображають бажання бути досконалим) та поляризація

мислення (характеризує жорстке ставлення до помилок) (Лоза, 2015:154).

Науковець Л. Данилевич визначає перфекціонізм як багатовимірну та ієрархічну структуровану якість, що проявляється у двох формах поведінки: функціональній та дисфункціональній. Функціональний перфекціонізм втілюється через високі особисті стандарти (результативності власної діяльності, своїх якостей, здібностей, орієнтації на важкі цілі) та організованість (наявна організованість та прагнення до неї). Дисфункціональний перфекціонізм складається з нетерпимого ставлення до помилок, тривожності з приводу результатів діяльності, відкладання дій через сумніви у відповідності до своїх високих стандартів, переживання невідповідності між бажаною та реальною досконалістю, відсторонення від інших (Данилевич, 2010).

Т. Грубі зауважує, що перфекціонізм є психологічним конструктом, у якому поєднуються прагнення суб'єкта до досконалості з високими особистісними стандартами й прагненням доводити результати своєї діяльності до найвищих моральних, естетичних, інтелектуальних стандартів. Чинники, що мають найбільший вплив на розвиток перфекціонізму, дослідниця об'єднує у три категорії. До макрорівня належать сімейні чинники та особистісні якості; навчальні заклади, організація, робочий колектив визначаються на мезорівні; а от соціально-культурні чинники, до яких відносить і ЗМІ, – на макрорівні (Грубі, 2016: 132).

О. Кононенко визначає, що перфекціонізм є складним психологічним конструктом, що поєднує вкрай високі стандарти очікуваних результатів діяльності та домагання, порушення соціальних когніцій (приписування оточенню надмірно високих очікувань), персоналізацію, пов'язану з постійним порівнянням себе з оточенням, поляризоване мислення за бінарним принципом оцінювання результатів та планування діяльності («все або нічого»), відбір негативної інформації про результати власної діяльності. Мотиваційною основою перфекціонізму вчена вважає інтенсивний «конфлікт досягнення», за якого мотиви «прагнення до успіху» та «уникнення невдач» однаково сильно виразні (Кононенко, 2013).

У структурній моделі О. Кононенко (Кононенко, 2015) перфекціонізм базується на тому, що прагнення людини до високих стандартів не є патологічним. Задоволення від наполегливої праці, саморозвиток, самовдосконалення та успіх підвищують та підтримують самооцінку. Це пояснюється тим, що особистість отримує задоволення від результатів діяльності. Дослідниця розділяє глобальний (поділяється на автентичний, компенсаторний та невротичний підвиди) та парціальний (поділяється на інтерперсональний, аддиктивний підвиди та екзоперфекціонізм) види перфекціонізму як єдності процесів диференціації та інтеграції.

У дослідженнях І. Гуляс перфекціонізм є прагненням до самовдосконалення, що являє собою особистісний сенс, інтегральну диспозицію, яка зумовлює постійний розвиток. Сюди також відноситься самоактуалізація, яка є важливою для кожної особистості. І. Гуляс наголошує, що перфекціонізм проявляється у структурі готовності до професійної діяльності. Вона може виражатися у формах: самовиховання (морально-етичний перфекціонізм), самоосвіта (інтелектуально-компетентнісний перфекціонізм), розвиток професійних досягнень (акмеологічний перфекціонізм). Ці настанови є гармонічним проявом динамічної єдності таких характеристик особистості, як мотивація досягнення, рефлексивні здібності, професійно важливі якості та функції емоційно-ціннісного спонукання, когнітивно-вольового забезпечення та професійно-особистісної самореалізації (Гуляс, 2007).

Розглядаючи поняття перфекціонізму, українські дослідники переважно звертають увагу на багатоструктурність такого феномена. Ми вважаємо, що доцільним може бути розгляд також впливу перфекціонізму на діяльність та активність особистості. Дослідження взаємозв'язку перфекціонізму та індивідуальних властивостей особистості може бути корисним для розширення розуміння цього феномена. Визначення впливу перфекціонізму на пізнавальні процеси особистості матиме вагомий значення для психології, адже у сучасних дослідженнях немає вичерпної та узгодженої концепції таких досліджень. Науковцями визнається багатовимірність конструкту перфекціонізму й наголошується, що він має як конструктивний, так і деструктивний вплив на особистість загалом.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, аналіз наукової літератури вказує на те, що українські науковці, які досліджували феномен перфекціонізму у психологічній науці, виділяють його як багатовимірний складний конструкт. Також з'ясовано, що перфекціонізм має як негативний, так і позитивний вплив на особистість. Своєю чергою ми схилиємося до думки, що перфекціонізм є рисою особистості, що виявляється у прагненні особистості до досконалості, яка може проявлятися у різних аспектах діяльності.

Без сумніву, складність наукових досліджень полягає в тому, що на такому етапі розвитку психології немає єдиного бачення змістового визначення феномена перфекціонізму серед українських та зарубіжних науковців. Незважаючи на суперечність тлумачень науковців, які своєю чергою намагаються поповнити вище новими аспектами, дослідження цього феномена триває.

Список використаних джерел:

1. Воликова С.В. Родительський перфекціонізм – фактор розвитку емоціональних порушень у дітей, навчаючихся по ускладненим программам. *Вопросы психологии*. 2006. № 5. С. 23.
2. Гаранян Н.Г. Психологические модели перфекционизма. *Вопросы психологии*. 2009. № 5. С. 74–83.
3. Гуляс І.А. Перфекціоністські настанови як чинник професійної готовності майбутніх практичних психологів : дис. канд. псих. наук : 19.00.07. Івано-Франківськ, 2007. 283 с.
4. Грачева И.И. Уровень перфекционизма и содержание идеалов подростков. *Психологические исследования личности* : сб. работ молодых ученых. / отв. редактор Е.А. Чудина. Москва : Изд-во ИП РАН, 2005. С. 16–36.
5. Грубі Т.В. Адаптація психодіагностичної методики «велика тривимірна шкала перфекціонізму». *Організаційна психологія. Економічна психологія*. Київ : Логос, 2018. № 2 (13). С. 24–34.

6. Грубі Т.В. Генезис перфекціонізму. *Проблеми сучасної психології*. 2016. Вип. 33. С. 128–138.
7. Данилевич Л.А. Перфекціонізм як особистий чинник академічної обдарованості студентів : дис. канд. псих. наук : 19.00.01. ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2010. 240 с.
8. Карамушка Л.М., Бондарчук О.І., Грубі Т.В. Діагностика перфекціонізму та трудоголізму особистості: психологічний практикум. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2006–2018. 64 с.
9. Карамушка Л.М. Психологічні чинники професійного вигорання працівників Державної фіскальної служби України : монографія. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2015. 254 с.
10. Кононенко О.І. Проблема перфекціонізму личности в современной психологической науке. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2013. № 3. С. 147–151.
11. Кононенко О.І. Диференціація видів перфекціонізму особистості. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2015. № 3. С. 199–207.
12. Лоза О.О. Особливості перфекціонізму як особистісної риси державних службовців : дис. канд. псих. наук : 19.00.01. Київ, 2015. 206 с.
13. Чепурна Г.Л. Соціально-психологічні особливості перфекціонізму молоді : дис. канд. псих. наук : 19.00.05. Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. Київ, 2013. 242 с.
14. Zavada, T. (2015). The Modification of Perfectionism Questionnaire by N. Garanyan, A. Kholmogorova. *Psychological Prospects Journal*, No. 26, pp. 120–133. URL: <https://psychoprospets.vnu.edu.ua/index.php/psychoprospets/article/view/77>.

References:

1. Volikova, S.V. (2006). Roditel'skiy perfektsionizm – faktor razvitiya emotsional'nykh narusheniy u detey, obuchayushchikhsya po uslozhnennym programmam [Parental perfectionism is a factor in the development of emotional disorders in children enrolled in complicated programs]. *Voprosy psikhologii*. No. 5. S. 23.
2. Garanyan, N.G. (2009). Psikhologicheskkiye modeli perfektsionizma [Psychological models of perfectionism]. *Voprosy psikhologii*. No. 5. P. 74–83.
3. Hulyas, I.A. (2007). Perfektsionists'ki nastanovy yak chynnyk profesiyanoi hotovnosti maybutnikh praktychnykh psykhologiv [Perfectionist guidelines as a factor of professional readiness of future practical psychologists]: dissertation: Candidate of Psychological Sciences: 19.00.07. Ivano-Frankivsk, 283 p.
4. Gracheva, I.I. (2005). Uroven' perfektsionizma i sodержaniye idealov podrostkov [The level of perfectionism and the content of the ideals of adolescents]. *Psychological research of personality: collection of articles, works of young scientists.* / editor E.A. Chudina. Moskva: Publishing house of IP RAS. P. 16–36.
5. Hrubі, T.V. (2018). Adaptatsiya psikhodiahnostychnoyi metodyky “velyka tryvymirna shkala perfektsionizmu”. Orhanizatsiyna psykhohiyya. Ekonomichna psykhohiyya [Adaptation of psychodiagnostic methods “large three-dimensional scale of perfectionism”. Organizational psychology. Economic psychology] Kyiv: Logos. 2 (13). P. 24–34.
6. Hrubі, T.V. (2016). Henezys perfektsionizmu [Genesis of perfectionism]. *Problems of modern psychology*. Vip. 33. S. 128–138.
7. Danylevych, L.A. (2010). Perfektsionizm yak osobystyy chynnyk akademichnoyi obdarovanosti studentiv [Perfectionism as a personal factor of academic talent of students] dissertation: Candidate of Psychological Sciences: 19.00.01. SHEI “University of Management. Education”. Kyiv. 240 p.
8. Karamushka, L.M., Bondarchuk, O.I., Hrubі, T.V. (2006–2018). Diahnostyka perfektsionizmu ta trudoholizmu osobystosti: psykhoholichnyy praktykum [Diagnosis of perfectionism and workaholism of personality: psychological workshop]. Kamyanets-Podilsky: Medobory, 64 p.
9. Karamushka, L.M. (2015). Psykhoholichni chynnyky profesiynoho vyhorannya pratsivnykiv Derzhavnoyi fiskal'noyi sluzhby Ukrayiny: monohrafiya [Psychological factors of professional burnout of employees of the State fiscal service of Ukraine: monograph]. Kamyanets-Podilsky: Medobory, 254 p.
10. Kononenko, O.Y. (2013). Problema perfektsionizmu lychnosti v sovremennoy psikhoholicheskoy nauke [The problem of personality perfectionism in modern psychological science]. *Theoretical and applied problems of psychology*. No. 3. S. 147–151.
11. Kononenko, O.I. (2015). Dyferentsiatsiya vydiv perfektsionizmu osobystosti [Differentiation of types of personality perfectionism]. *Theoretical and applied problems of psychology*. No. 3. S. 199–207.
12. Loza, O.O. (2015). Osoblyvosti perfektsionizmu yak osobystisnoyi rysy derzhavnykh sluzhbovtiv [Features of perfectionism as a personality trait of civil servants] dissertation: Candidate of Psychological Sciences: 19.00.01. Kyiv. 206 s.
13. Chepurna, H.L. (2013). Sotsial'no-psykhoholichni osoblyvosti perfektsionizmu molodi [Socio-psychological features of youth perfectionism]: dissertation: Candidate of Psychological Sciences: 19.00.05. In-t sots. ta polit. psykhohiyyi NAPN Ukrayiny. Kyiv. 242 p.
14. Zavada, T. (2015). The Modification of Perfectionism Questionnaire by N. Garanyan, A. Kholmogorova. *Psychological Prospects Journal*, (26), 120–133. Retrieved from: <https://psychoprospets.vnu.edu.ua/index.php/psychoprospets/article/view/77>.